

فصل دوم : نقش دولت در اداره کشور

مفاهیم کلیدی	حوزه‌های موضوعی
تعلق به کشور و تبعیت از قانون اساسی و مشارکت در انتخابات	فرهنگ و هویت
مسئولیت‌های متقابل دولت و شهروندان مقررات مربوط به انتخابات و مراحل انتخاب ریاست جمهوری	نظام اجتماعی
قوة مجریه، (رئیس‌جمهور و وزارتخانه‌ها) روابط دولت و مجلس	
هزینه‌های دولت، درآمدهای دولت، بودجه و لایحه مربوطه	منابع و فعالیت‌های اقتصادی
مسئولیت‌های شهروندان و دولت در قبال هم	ارزش‌ها و اخلاق
	مهارت‌های کاوشگری بررسی و کاوش، برقراری ارتباط، خلاقیت، مشارکت، واکنش شخصی و اظهار نظر

ساختار و تشکیلات دولت

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با فراگیری این درس و انجام فعالیت‌های آن بتوانند:
- چگونگی انتخاب رئیس‌جمهور و مراحل آن را توضیح دهند.
 - چگونگی انتخاب وزیران و تشکیل کابینه را بیان کنند.
 - چند نمونه از وزارتخانه‌های ایران را نام ببرند.
 - ارتباط برخی از فعالیت‌ها و امور زندگی روزمره را با وزارتخانه‌ی مربوطه، معین کنند.

مواد و وسایل مورد نیاز

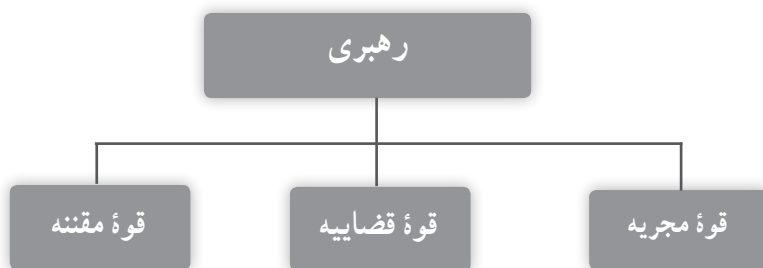
کتاب درسی؛ بریده‌هایی از روزنامه‌ها و مجلات که در آنها اخبار مربوط به رئیس‌جمهور، وزرا یا یکی از وزارتخانه‌ها درج شده است؛ تصاویری از رئیس‌جمهور و هیئت دولت

آماده کنید

بهترین شروع برای این درس، استفاده از بریده اخبار مندرج صفحه ۱۴ کتاب درسی و همچنین بریده‌هایی از روزنامه‌ها و مجلات با اخبار مشابه است. چند بریده اخبار به هر گروه بدهید و از آنها بخواهید نوع وزارتخانه و فعالیت مربوطه یا اقدام دولت را مختصراً بیان کنند. سپس با استفاده از گفته‌های دانش‌آموزان روی تابلوی کلاس در یک سمت، نام وزارتخانه‌ها و در سمت دیگر، نوع فعالیت یا اموری را که درباره آن خبر به چاپ رسیده است، بنویسید (برای مثال، وزارت صنعت و معدن: حمایت از صنایع کوچک).

نتیجه بگیرید که در کشور، فعالیت‌های گوناگونی انجام می‌شود که هر یک از آنها زیر نظر یک وزارتخانه، اداره می‌شود. تشکیلات مدرسه و اداره آموزش و پرورش را مثال بزنید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید نمودار وزارتخانه‌ها را در صفحه ۱۶ مطالعه کنند. سپس واژه‌های وزارت، وزیر و دولت را روی تابلو بنویسید و بگویند ما پی بردیم که نهادی، مسئول بسیاری از امور و فعالیت‌هایی است که برای اداره کشور انجام می‌شود. این نهاد، دولت نام دارد.

نمودار زیر را رسم کنید و بگویند کشور ما توسط سه قوه و زیر نظر رهبری اداره می‌شود:

سال گذشته، دانش‌آموزان با قوه مقننه آشنا شده‌اند و امسال با قوه مجریه و قوه قضاییه، آشنا می‌شوند. در همین زمان، فعالیت ۱ را با کمک دانش‌آموزان، انجام دهید و از پیش‌دانسته‌های آنها، اطلاع حاصل کنید.

آموزش دهید

با نمایش تصاویری از رئیس‌جمهور وقت، انتخابات، صندوق رأی و پرسش و پاسخ از دانش‌آموزان دربارهٔ شرکت اعضای خانواده‌شان در انتخابات، مراحل انتخاب و شروع به کار رئیس‌جمهور توضیح دهید.

این مراحل را روی تابلو بنویسید :

۱ داوطلب شدن، ۲ تأیید صلاحیت توسط شورای نگهبان، ۳ تبلیغات انتخاباتی، ۴ کسب

حداکثر آرا، ۵ تنفیذ، ۶ تحلیف، ۷ تشکیل کابینه.

هر یک از مراحل را تشریح و اطمینان حاصل کنید که دانش‌آموزان معنا و مفهوم هر مرحله را دریافته‌اند. توضیح دهید مقرّ نهاد ریاست‌جمهوری و وزارتخانه‌ها و وزیران در تهران (پایتخت) است. هر یک از وزارتخانه‌ها در استان‌ها، سازمان‌ها و ادارات تابعه دارند.

برای این منظور، تصویر صفحهٔ ۱۷ را مثال بزنید که مقرّ وزارت آموزش و پرورش در تهران است. در استان‌ها سازمان آموزش و پرورش استان، ادارات کل و ادارات مناطق و سرانجام واحدهای آموزشی (مدارس) را داریم (سلسله مراتب) و تصمیماتی را که وزارتخانه می‌گیرد، رده‌های بعدی اجرا می‌کنند.

به پایان ببرید

با مرور و جمع‌بندی مطالب، یک‌بار خلاصهٔ درس یا نکات کلیدی را بگویید. از دانش‌آموزان بخواهید در کلاس، فعالیت‌های ۲ و ۳ را انجام دهند.

پاسخ فعالیت‌ها :

۲ تاریخ آخرین انتخابات و انتخابات بعدی ذکر می‌شود. دانش‌آموزان با محاسبهٔ سن خود، شرکت خود را در انتخابات آینده بررسی می‌کنند.

۳ استفاده از اتوبان، بزرگراه و ... (وزارت راه و شهرسازی)

• رفتن به سینما و کتابخانه و ... (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)

• مراجعه به پزشک و بیمارستان و ... (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

• مصرف آب و برق و ... (وزارت نیرو).

برای انجام فعالیت، دانش‌آموزان باید از نمودار وزارتخانه‌ها در صفحه ۱۶ استفاده کنند. به منظور تعمیق یادگیری این درس، کاربرگ شماره ۲ را دانش‌آموزان در منزل انجام دهند.

محورهای عمده ارزشیابی

بیان مراحل انتخاب رئیس‌جمهور به صورت شفاهی یا تکمیل نمودار، و مرتبط کردن امور و فعالیت‌های کشور به وزارتخانه‌های مربوطه و بیان چگونگی تشکیل کابینه و نقش مجلس شورای اسلامی در این زمینه از محورهای عمده ارزشیابی این درس است که از طریق چک‌لیست مشاهده و بررسی فعالیت‌های کلاسی، کاربرگ‌ها و مشارکت در بحث و گفت‌وگو، و همچنین آزمون‌های کتبی و شفاهی قابل حصول است.

وظایف دولت

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با فراگیری این درس و انجام فعالیت‌های آن بتوانند :
 - مهم‌ترین وظایف دولت و رئیس‌جمهور را بیان کنند.
 - رابطه بین دولت و مجلس و مفاهیمی چون لایحه، استیضاح و ... را شرح دهند.
 - مشکلات و نیازهای منطقه خود را در یک بازدید فرضی رئیس‌جمهور یا افرادی از قوه مجریه با او در میان بگذارند. بودجه‌ها، هزینه‌ها و درآمدهای دولت را شرح دهند.
 - درباره فعالیت‌های دولت با مراجعه به منابع مختلف، اطلاعاتی گردآوری کنند.
 - در زمینه معایب و مضرات متکی بودن درآمد کشور به نفت، گفت‌وگو و پیشنهادهایی را ارائه کنند.
 - به مشارکت در امور سیاسی کشور، علاقه‌مند و حساس شوند.

مواد و وسایل مورد نیاز

کتاب درسی؛ تصاویری از فعالیت‌های عمرانی، اجتماعی و ... دولت در منطقه زندگی دانش‌آموزان، در صورت امکان نموداری را روی مقوا رسم کنید که در آن مفهوم بودجه، درآمدها و هزینه‌ها (و موارد زیرمجموعه) نمایش داده شده باشد. در صورت امکان دسترسی به اینترنت؛ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز تهیه شود.

آماده کنید

- در صورتی که تصاویری از فعالیت‌های عمرانی، اجتماعی و... دولت در منطقه زندگی دانش‌آموزان دارید، نمایش دهید و درباره این فعالیت‌ها، توضیحاتی را ارائه کنید.
- از دانش‌آموزان بخواهید با توجه به تشکیلات مربوط به وزارتخانه‌ها که در درس قبل خوانده‌اند، تعدادی از فعالیت‌ها و وظایف دولت را بیان کنند. سپس این وظایف را روی تابلوی کلاس بنویسید.
- دانش‌آموزان به روش بارش مغزی، همه آنچه را که در ذهن دارند، بیان کنند و شما با تصحیح و تکمیل آنها، فهرستی را روی تابلو بنویسید. بعد بپرسید: اگر این فعالیت‌ها یا وظایف، انجام نشوند، چه اختلالاتی در زندگی و اداره امور مردم به وجود می‌آید؟

آموزش دهید

- یک بار دیگر، مفهوم شهروند را که در سال گذشته دانش‌آموزان با آن آشنا شده‌اند، مرور کنید. بعد در کنار وظایف دولت که روی تابلوی کلاس نوشته‌اید، مسئولیت‌های شهروندان را نیز در سمت دیگر تابلو بنویسید و مجدداً به رابطه حقوق و مسئولیت‌ها اشاره کنید.
- شما می‌توانید تعدادی قانون اساسی را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا اصولی را که در آن وظایف دولت تشریح شده است، مطالعه کنند.
- مبحث بعدی، رابطه دولت و مجلس است. نقش نظارتی مجلس را به عنوان نمایندگان ملت بر تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های دولت، تشریح کنید و درباره لایحه و طرح (البته طرح در کتاب درسی نیامده)، سؤال از وزیر و رئیس‌جمهور و... مثال‌هایی بزنید. در صورتی که این مثال‌ها با توجه به اخبار و وقایع جاری باشد، دانش‌آموزان، بهتر مناسبات دولت و مجلس را درک می‌کنند.
- در صورتی که به اینترنت دسترسی دارید، دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا به پایگاه اطلاع‌رسانی دولت مراجعه کنند (فعالیت شماره ۳ به کار بیندیم، و فعالیت ۲ صفحه ۲۰) و اخبار و اطلاعاتی درباره اقدامات اخیر دولت یا تصاویری از رئیس‌جمهور و وزرا در مراسم مختلف، گردآوری کنند و با این روش، به‌طور ملموس‌تر و عینی‌تر با قوه مجریه آشنا شوند.

• یکی از فعالیت‌هایی که برانگیزانندهٔ مشارکت در امور سیاسی است و دانش‌آموزان را به‌طور عینی با نیازها و مسائل محل زندگی خود نیز آشنا می‌کند، فعالیت شمارهٔ ۱ صفحهٔ ۲۰ است. در این فعالیت، دانش‌آموزان را گروه‌بندی کنید. از آنها بخواهید هر گروه با پدر و مادر و بزرگ‌ترهایشان، مشورت کنند و چند نیاز یا مشکل منطقه را یا مکان‌هایی را که در یک بازدید فرضی رئیس‌جمهور باید مورد نظر قرار بگیرد، شناسایی کنند. سپس افراد گروه، نتایج مشورت با بزرگ‌ترهای خود را در درون گروه مطرح کنند و با همکاری هم، یک برنامه بنویسند. برای مثال:

۸ صبح	مراسم استقبال از رئیس‌جمهور و سخنرانی وی در سالن اجتماعات و ...
۹:۳۰ صبح	بازدید از کارخانه ... و گفت‌وگو با کارگران و مدیران کارخانه
۱۱:۳۰ صبح	ملاقات با اعضای شورای شهر و شهردار ...
..... و	

• موضوع مهم دیگر این درس، مفهوم «بودجه» دولت است. برای آنکه این مفهوم را به خوبی آموزش دهید، از مفهوم بودجهٔ شخصی و بودجهٔ خانواده، استفاده کنید. از دانش‌آموزان بخواهید جدولی رسم کنند و پول توجیبی دوهفته یا یک ماه خود را در ستون درآمد و مبلغ چیزهایی را که می‌خرند، در ستون هزینه یادداشت کنند. برسید آیا بین این دو باید تعادلی وجود داشته باشد؟ چرا؟ جدولی روی تابلوی کلاس رسم کنید و در یک ستون، درآمدهای پدر یک خانوادهٔ فرضی را یادداشت کنید. در ستون دیگر هم بنویسید: مخارج (هزینه‌ها). برای مثال:

اجاره‌خانه، پول آب و برق و گاز، غذا، تعمیر ماشین، پول توجیبی بچه‌ها و ...
سپس نتیجه بگیرید به این جدول، بودجه و به برنامه‌ریزی آن، بودجه‌ریزی می‌گویند و دولت هم به‌عنوان نهاد اداره‌کنندهٔ کشور، هزینه‌ها و درآمدهایی دارد.

از نموداری که روی مقوا رسم کرده‌اید، استفاده کنید. در زیر یک ستون، درآمدهای دولت (نفت، مالیات و موارد دیگر) و در ستون دیگر، هزینه‌های دولت (بهداشت و درمان، حقوق کارکنان وزارتخانه‌ها، آموزش، پروژه‌های عمرانی و ...) را یادداشت کنید و باز تأکید کنید که این لایحهٔ بودجه باید در مجلس تصویب شود و مجلس بر حصول درآمدها و چگونگی هزینه کردن پول‌ها

نظارت می‌کند.

• زمانی که موضوع درآمدهای دولت را پیش می‌کشید، فعالیت شماره ۴ صفحه ۲۱ را به صورت گفت‌وگو دربارهٔ مضرات متکی بودن درآمد یک کشور به صدور نفت، ارائه کنید. دانش‌آموزان ممکن است به راهکارهایی مانند تولید و صادرات کالاهای غیرنفتی، اشاره کنند. شما می‌توانید به کشورهای که با صادرات غیرنفتی به درآمد و توسعهٔ شگفت‌انگیزی دست یافته‌اند، مانند چین، تایوان، کرهٔ جنوبی، مالزی و... اشاره کنید.

به پایان ببرید

با مرور مطالب حول سه محور حقوق شهروندان، تکالیف شهروندان و وظایف دولت و مفهوم بودجه (هزینه‌ها و درآمدهای) دولت و نکات کلیدی و مهم هر یک، درس را جمع‌بندی کنید. به عنوان تکلیف پایانی از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت شماره ۱ یا ۲ «به کار ببندیم» را که جنبهٔ خلافتی نیز دارد، انجام دهند. نامه‌های دانش‌آموزان به رئیس‌جمهور را جمع‌آوری کنید و روی تابلویی در مدرسه به نمایش بگذارید تا همه بتوانند این نامه‌ها را بخوانند.

محورهای عمدهٔ ارزشیابی

بیان وظایف دولت و رئیس‌جمهور، مفهوم بودجه، روابط دولت و مجلس، انجام فعالیت‌های بحث و گفت‌وگو در کلاس، تکمیل کاربرگه، نوشتن نامه به رئیس‌جمهور، نوشتن برنامهٔ بازدید از منطقه برای رئیس‌جمهور، از محورهای عمدهٔ ارزشیابی این درس است که از طریق سیاهه (چک‌لیست) مشاهدهٔ رفتار و بررسی فعالیت‌ها و آزمون‌های شفاهی و کتبی ارزیابی می‌شود.

معلمان معمولاً از ملموس کردن مباحث مربوط به قوای سه‌گانه و حکومت برای دانش‌آموزان شکایت دارند. باید توجه کرد که آموزش این مطالب جزء مهمی در آموزش‌های مدنی و شهروندی در همه کشورهای جهان است که قابل حذف نیست. با این حال، معلمان عزیز با نمایش تصاویر، فیلم و عکس، مراجعه دادن دانش‌آموزان به اخبار و روزنامه‌ها، مراجعه به پایگاه اینترنتی دولت، نوشتن نامه به رئیس‌جمهور و ... باید درس را برای دانش‌آموزان، جذاب و قابل فهم کنند و حساسیت آنها را نسبت به مسائل سیاسی، بیشتر کنند.

بدیهی است استفاده از روش سخنرانی و عدم انجام فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان را درگیر موضوع کند، نتیجه مطلوبی در این زمینه، در پی نخواهد داشت.

معرفی منابع برای مطالعه بیشتر معلم

www.dolat.ir

● پایگاه اینترنتی دولت

فصل سوم : نوجوانان و قانون

	مفاهیم کلیدی	حوزه‌های موضوعی
<p>قوانین حقوقی و قوانین کیفری، انواع دعاوی، مقابله با پرخاشگری و اعتیاد، قوه قضائیه</p>	<p>حقوق و قوانین مسئولیت‌ها و تکالیف نقش‌ها، گروه‌ها و مؤسسات اجتماعی</p>	<p>نظام اجتماعی</p>
<p>مسئول بودن خانواده و مدرسه و قانون و نیروی انتظامی در حفاظت از نوجوانان آموزه‌های دینی درباره حقوق و مسئولیت‌های ما</p>	<p>میراث فرهنگی</p>	<p>فرهنگ و هویت</p>
<p>مسئولیت‌های ما نسبت به خود، دیگران و محیط، حساس بودن به حقوق خود و دیگران</p>	<p>حق طلبی و مسئولیت‌پذیری</p>	<p>ارزش‌ها و اخلاق</p>
	<p>بررسی و کاوش، برقراری ارتباط، خلاقیت، مشارکت، واکنش شخصی و اظهار نظر</p>	<p>مهارت‌های کاوشگری</p>

آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از آنها

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با فراگیری این درس و انجام فعالیت‌های آن بتوانند:
- درباره ویژگی‌های دوره بلوغ و اهداف و آرمان‌های زندگی خود بحث و گفت‌وگو کنند.
 - پیامدهای عدم مهار خشم، پرخاشگری و نزاع را بیان کنند.
 - راهکارهای مقابله با خشم را بیان کنند.
 - درباره علل و عوامل گرایش به مواد مخدر، گفت‌وگو کنند.
 - پیامدهای مصرف مواد مخدر را فهرست کنند.
 - نسبت به پرهیز از رفتارهای پرخطر، حساس و راغب شوند.

مواد و وسایل مورد نیاز

کتاب درسی؛ کاربرگه شماره ۳؛ دعوت از روان‌شناس یا مشاور مددکار اجتماعی
خبیره، دعوت از فردی صاحب‌نظر از نیروی انتظامی به کلاس؛ کاربرگه‌های طراحی
شده توسط معلم

آماده کنید

• بهترین شروع برای این درس، فعالیت ۱ صفحه ۲۴ کتاب است. دانش‌آموزان قبلاً از طریق کتاب تفکر و سبک زندگی تا اندازه‌ای با مسائل و ویژگی دوره بلوغ و نوجوانی آشنا شده‌اند و پیش‌دانسته‌های مناسبی در این باره دارند. این بخش را با گفت‌وگو پیرامون پرسش‌های فعالیت ۱ شروع کنید تا دانسته‌های آنها، کامل شود. بگذارید ویژگی بلوغ را بخوانند. بعد بحث را هدایت کنید و اجازه اظهار نظر به دانش‌آموزان درباره مسائل مطرح شده، بدهید. سپس فعالیت شماره ۲ را انجام دهید. با انجام این فعالیت درمی‌یابید که چه تعداد از دانش‌آموزان، هدف‌های قابل قبول و مناسبی برای کوتاه‌مدت و دراز مدت دارند.

گفت‌وگو را به موضوع چگونگی تحقق هدف‌هایشان هدایت کنید، موانع و مشکلات احتمالی را که در راه رسیدن به هدف‌ها به وجود می‌آید و کسانی را که می‌توانند برای تحقق هدف‌ها به آنها کمک کنند، معرفی کنید.

با این بحث، ذهن آنها را هدایت کنید به این موضوع که همواره تحقق هدف‌ها به آسانی صورت نمی‌گیرد و گاه با مشکلاتی در زندگی روبه‌رو می‌شویم. در صورتی که ماجراهایی از افراد موفق می‌دانید که در زندگیشان، علی‌رغم سختی‌های زیاد، توانسته‌اند به اهدافشان برسند، در کلاس تعریف کنید. مثلاً مادری که با از دست دادن همسر، بچه‌هایش را به خوبی تربیت کرده، یا فردی که علی‌رغم نداشتن امکانات مناسب برای زندگی، دست از تلاش و کوشش برنداشته است.

آموزش دهید

• عبارت آسیب‌های اجتماعی را روی تابلو بنویسید و برای توضیح این مفهوم، مثالی درباره بدن بزنید و بگویید اگر در یک بدن، همه اعضا سالم باشند، اما یک عضو به خوبی کار خود را انجام ندهد، می‌گوییم این عضو دچار آسیب شده است و برای رفع این آسیب باید تلاش کنیم. گاهی عضو آسیب‌دیده، مانع از انجام صحیح فعالیت‌های اعضای دیگر بدن می‌شود. جامعه را نیز می‌توان به بدن یک موجود زنده، تشبیه کرد. آسیب‌هایی که در یک جامعه بروز می‌کند، مشکلات زیادی برای

آن به وجود می‌آورد. طلاق، بی‌سوادی، اعتیاد، فقر، پرخاشگری، دزدی و جنایت، گدایی و... نمونه‌هایی از این آسیب‌ها هستند. در این درس، دانش‌آموزان با دو آسیب پرخاشگری و اعتیاد آشنا می‌شوند.

• برای تدریس موضوع پرخاشگری، ابتدا ماجرای حامد را در کلاس بخوانید و فعالیت‌های ۳ و ۴ صفحه ۲۶ را در کلاس انجام دهید و با بحث و گفت‌وگو، همه دانش‌آموزان را به تفکر و اظهار نظر وادارید. در این مرحله اجازه بدهید پیامدهای ناگوار برای ماجرای حامد تصور شود و هدف آن است که دانش‌آموزان در این ماجرا ناگوارترین پیامدهای ممکن را تصور کنند؛ زیرا بخشی از بی‌محابایی در نزاع‌ها و پرخاشگری‌ها و عدم مهار آنها ناشی از عدم آگاهی افراد از عواقب و پیامدهای آن است. این افراد هرگز به پیامدها فکر نکرده‌اند و در این باره زمینه ذهنی ندارند و بعد از انجام اعمال خسونت‌آمیز و بروز دردسر دچار پشیمانی می‌شوند که معمولاً سودی هم، ندارد. لذا تأکید می‌شود همه عواقب ناگوار برای خانواده‌های حامد و بهرام را از طریق بحث و گفت‌وگو بیان کنید تا در پس‌زمینه اذهان دانش‌آموزان جای بگیرد.

سپس جدولی با دو ستون روی تابلو ترسیم کنید که یکی مربوط به راهکارهایی برای مهار خشم خود و دیگری مقابله با عصبانیت دیگران است. از طریق پرسش و پاسخ، راهکارها را روی تابلو بنویسید. توجه کنید که دانش‌آموزان باید این راهکارها را که در صفحه ۲۷ درج شده، به خاطر بسپارند.

برای تعمیق بیشتر راه‌های صحیح ابراز خشم، کاربرگ شماره ۳ را در کلاس به بحث و گفت‌وگو بگذارید. در بین راه‌های ارائه شده، شیوه‌هایی که سه قاعده (نباید به خودم صدمه بزنم؛ نباید به دیگران صدمه بزنم؛ و نباید به وسایل و اموال خود و دیگران، صدمه بزنم) در آن رعایت شده، پذیرفتنی است. برای آموزش زبان‌های مواد مخدر از دانش‌آموزان بخواهید متن داخل کادر آبی رنگ صفحه ۲۹ را بخوانند و پس از آنکه این زبان‌ها به خوبی برای آنها تشریح شد، بپرسید: به نظر شما علل گرایش افراد به مواد مخدر چیست؟

دانش‌آموزان ممکن است فریب خوردن، آشنایی و همنشینی با دوستان بد، خودنمایی، مشکلات خانوادگی، طلاق پدر و مادر، و... را مطرح کنند. شما همه مواردی را که دانش‌آموزان مطرح می‌کنند، به بحث بگذارید و اجازه بدهید خود دانش‌آموزان به این نکته برسند که پناه بردن به مواد مخدر راه حل مناسبی برای مقابله با مشکلات نیست و برای مقابله با هر مشکلی، راهکارهایی وجود

دارد؛ مثلاً کسی که می‌خواهد نشان بدهد، بزرگ شده است از چه راه مناسبی می‌تواند این کار را انجام دهد یا کسی که در معرض اصرار یا تعارف دوستان ناباب برای مصرف مواد مخدر قرار می‌گیرد، چه عکس‌العمل مناسبی باید از خود نشان دهد؟ و...

• دعوت از یک مشاور یا مددکار اجتماعی خبره و همچنین فردی صاحب‌نظر از نیروی انتظامی، بسیار سودمند خواهد بود. شما می‌توانید با هماهنگی مسئولان مدرسه، جلسه‌ای را حتی خارج از ساعات کلاس درس مطالعات اجتماعی در سالن اجتماعات مدرسه، ترتیب دهید و از افراد خبره دعوت کنید تا به سؤالات دانش‌آموزان پاسخ دهند و آنها را با ابعاد مختلف موضوع به‌ویژه رعایت نکات لازم در برخورد با حیل‌های افرادی که ممکن است نوجوانان را فریب دهند، آشنا کنند. یکی از اقداماتی که قبل از تشکیل این جلسه می‌توانید انجام دهید، گذاشتن یک جعبه سؤال در کلاس است تا دانش‌آموزان بدون نوشتن نام خود، سؤالی را که درباره موضوع مواد مخدر دارند، بنویسند و در آن جعبه بیندازند.

به پایان ببرید

با مرور و جمع‌بندی مطالب درس و تأکید بر نکات کلیدی، فعالیت‌های ۱۰ و ۱۱ را در کلاس انجام دهید و به دانش‌آموزان اجازه بدهید هر چه بیشتر پیامدهای استفاده از مواد مخدر را در زندگی یک فرد یادداشت و فهرست کنند.

فعالیت شماره ۱۰ توجه به آثار مواد مخدر بر زندگی فرد و فعالیت شماره ۱۱ آثار این مواد در یک کشور است که مانع از پیشرفت و توسعه آن می‌شود و باعث از هم پاشیدن خانواده‌ها و منحرف شدن جوانان از علم‌آموزی و مهارت‌آموزی می‌شود.

به عنوان تکلیف پایانی از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت شماره ۱ یا ۲ به کار ببندیم را انجام دهند. انجام این دو فعالیت به وقت بیشتری حتی چند هفته نیاز دارد. بچه‌ها ممکن است انجمن مبارزه با دخانیات تشکیل دهند و اقداماتی را فهرست کنند: تهیه یک کتابچه از زبان‌های سیگار و قلیان؛ تهیه یک اعلان مبارزه با دخانیات؛ تذکر دادن به اعضای خانواده یا فامیل (با رعایت ادب و شأن افراد) در زمینه استفاده از سیگار و قلیان و نظایر آن.

درست کردن دماسنج خشم نیز یک فعالیت بسیار مؤثر برای پرورش و تمرین خودآگاهی و وقوف

به احساسات خود است. به دانش‌آموزان بگویید داخل یک دفترچه ستون‌هایی رسم کنند و در جلوی آن دماسنج مدرّجی مانند کتاب ترسیم کنند. روزهایی را که عصبانی نشده‌اند، در ستون «°» بنویسند؛ و روزهایی را که از موضوعی خشمگین شده‌اند در ستون مربوطه با درجهٔ (زیاد، متوسط، کم و ...) یادداشت کنند. پس از گذشت یک‌ماه، بررسی کنند که چند روز اصلاً عصبانی نشده‌اند؛ در چه مواردی عصبانی شده‌اند که هم‌اکنون فکر می‌کنند آن مورد آنقدر مهم نبوده و ارزش خشمگین شدن نداشته است. کدام مورد تکراری و آزاردهنده است و اغلب اوقات آنها را عصبانی می‌کند؟ در موارد تکرارشونده باید به دنبال چاره‌جویی و حل مسئله باشند و با مشورت با افراد ذی‌صلاح مشکل را حل کنند.

محورهای عمدهٔ ارزشیابی

مشارکت فعالانه در بحث و گفت‌وگوی کلاسی و انجام فعالیت‌های محوّله از محورهای عمدهٔ ارزشیابی این درس است که با سیاههٔ ارزیابی (چک‌لیست) مشاهده و بررسی، قابل‌سنجش است. کار گروهی شامل تشکیل دادن انجمن، فهرست کردن، بررسی موقعیت‌های کاربرگه و پاسخگویی به آنها و بیان قواعد و نکاتی که باید برای مقابله با خشم به کار گرفت، از محورهای دیگر ارزشیابی است که از طریق آزمون‌های عملکردی، کتبی و شفاهی ارزشیابی می‌شود.

۱ این درس اهمیت و جایگاه ویژه‌ای در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی دارد، زیرا مسئله مهم و حساس رفتارهای پرخطر در آن مطرح می‌شود. دبیران عزیز باید دقت کنند که این درس در چه منطقه‌ای ارائه می‌شود. در برخی از مناطق کشور، آسیب‌های اجتماعی نظیر نزاع و اعتیاد رواج بیشتری دارد که کار و تلاش بیشتری از جانب معلم و مدرسه را طلب می‌کند. همچنین موضوع نزاع و پرخشنگری در بین پسران بیش از دختران رواج دارد. متأسفانه، همواره در اخبار حوادث، به جریانات نزاع و استفاده از سلاح‌هایی نظیر چاقو در بین جوانان و نوجوانان برمی‌خوریم که برخی از آنها پیامدهای ناگواری چون مجازات قصاص و آسیب‌های تأسّف‌بار برای خانواده قاتل و مقتول را به دنبال دارد. بنابراین، دبیران مدارس پسرانه به‌ویژه باید برای اصلاح رفتارهای خشونت‌آمیز، بیشتر تلاش کنند.

۲ قبل از آموزش این درس، جلسه‌ای با خانواده‌ها ترتیب دهید و آنها را از موضوع درس مطلع کنید. بهتر است در این جلسه مشاور و مددکار اجتماعی یا افراد ذی‌صلاح دیگر شرکت و خانواده‌ها را به خوبی توجیه کنند.

۳ برای آموزش این درس، به‌ویژه برای دعوت از صاحب‌نظران، با مسئولان مدرسه، مشاور، امور تربیتی و دیگر دست‌اندرکاران مربوط به پرورش اخلاقی دانش‌آموزان، مشورت کنید و از آنها، کمک بگیرید.

۴ ممکن است معلمان در برخی مناطق آسیب‌پذیر در حین تدریس با دانش‌آموزانی روبه‌رو شوند که خود یا خانواده‌شان به مواد مخدر معتادند. معلم مطالعات اجتماعی در این موارد وظیفه سنگینی بر دوش دارد و از آنجا که هدف اصلی این درس، تربیت اجتماعی و پرورش افرادی شایسته برای زندگی در اجتماع است، باید با پیگیری منظم و جلب همکاری مسئولان دیگر مدرسه، به حل مشکلات دانش‌آموزان در این موارد اهتمام بورزد و دانش‌آموزانی را که در این زمینه دچار آسیب شده‌اند، به حال خود رها نکند.